

Maltillinen ufologia modernina uskonnollisuutena

Jaakko Närvä
Helsingin yliopisto

Perustelen tässä artikkelissa maltillisen ufologian uskonnollisuutta. Valtavirta ufotutkimusjärjestöistä on edustanut historiallisesti maltillista ufologiaa, ellei edusta nykyäänkin. Maltillista ufologiaa on kutsuttu myös tieteelliseksi ufologiaksi. Siinä on pyritty tiukasti normaalitieteelliseen, kriittiseen ajattelutapaan ja keskitytty ensisijaisesti ufo- ja humanoidihavaintojen, ei esimerkiksi ufokontaktien, tarkasteluun. Maltillisen ufologian uskonnollisuutta on ollut vaikea hahmottaa ja perustella, toisin kuin esoteerisen ja kristillisen ufologian uskonnollisuutta.

Rakennan ufoaiheen aikaisempaa tutkimusta ja ufologista aineistoa hyödyntäen seuraavia perusteita maltillisen ufologian uskonnollisuudelle. Maltillista ufologiaa on tehty virallisesti ja tätä pidetään yhtenä viitteenä sen tieteellisyydestä. Virallinen ufologia on kuitenkin selitettävissä historiallisesti, sosiologisesti ja psykologisesti tietyillä inhimillisillä tekijöillä, ufoaiheen tunteellisella hankaluudella ja uforaporttien tutkimuksen haasteellisuudella. Yhdysvaltain ilmavoimien auktoritatiivisten ufotutkimusten huonolaatuisuuden, harhaanjohtavuuden ja pitkäkestoisuuden on perusteltua katsoa johtuneen esimerkiksi turhautuneisuudesta, skeptisyydestä, ufokiinnostuksen vaimentamispyrkimyksistä turvallisuussyistä sekä julkisista ja ufologisista vaatimuksista. Maltillisen ufologian tutkimuskohteet, ufot ja humanoidit, muistuttavat selvästi ja monin tavoin perinteisiä uskomusolentoja, kuten keijuja. Perinteisten uskomusolentokertomusten muuntuminen ufo- ja humanoidihavainnoiksi on lisäksi uskottavasti selitettävissä teollistumisen ja modernisaation vaikutuksella.

Maltillinen ufologia ei ole institutionalisoitunut uskonto eikä se edusta ilmeisellä tavalla minkään vanhan uskontoperinteen jatkumoa. Sen sijaan se näyttää olevan vahvasti tieteellis-teknologisen ajattelun synnyttämää ja muokkaamaa uususkonnollista perinnettä.

Aluksi

Ufologia voidaan yleisesti ottaen jakaa kolmeen osa-alueeseen: niin sanotusti maltilliseen, esoteeriseen ja kristilliseen. Tässä artikkelissa esitän perusteita sille, miksi maltillista ufologiaa voidaan sen vahvasta tieteenkaltaisuudesta huolimatta pitää uuden uskonnollisuuden muotona. Esoteerisen ja kristillisen ufologian uskonnollisuus on varsin helppo hahmottaa (Närvä 2008, 58–59, 92–93, 156–231). Ne ovat selvästi länsimaisen esoterian ja kristillisen ajattelun jatkumoa. Esoteerisessa ufologiassa, kuten ufokontaktiliikkeessä ylipäätään, uskotaan esimer-

kiksi panteistiseen jumaluuteen, todellisuuden moniulottuvuudellisuuteen tai erilaisiin energian ”värähtelytasoihin”, ihmisen jälleensyntymään ja kykyyn valaistua¹. Kristillinen ufologia on lyhyesti sanottuna ufoilmiöiden upottamista kristilliseen kosmologiaan eli keskeisesti ufujen ja humanoidien tulkittamista Jumalan tai Saatana lähettiläiksi tai molemmiksi (Närvä 2008, 93, 217, 219–221). Kysymys maltillisen ufologian uskonnollisesta luonteesta on sen sijaan koettu vaikeaksi, huomattavasti hankalammaksi kuin tulkinta esoteerisen ja kristillisen ufologian uskonnollisuudesta (ks. Närvä 2008, 71–74, 90–95; Partridge 2003, 3–4; Saliba 1995a, 17–20; 1995b, 207–208).

Maltillinen, perinteisesti valtavirran ufologia on historiallisesti katsoen olennainen osa kaiken ufologian ja ufomytologian taustaa. Se sai alkunsa 1940-luvun loppupuolella, kun Yhdysvaltain ilmavoimat perusti virallisen ufotutkimusprojektinsa. Maltillista ufologiaa on tehty virallisesti myös Yhdysvaltojen ulkopuolella (Ks. Denzler 2001, 48; kolmas luku). Yksityisten ufotutkimusorganisaatioiden perustaminen sai aikanaan motivaationsa virallisten ufotutkimusten pohjalta, niiden inspiroimana sekä niiden kritiikistä ja niihin kohdistuvista epäilyistä. Epävirallisten ufotutkimusorganisaatioiden, kuten CUFOS:in (Center for UFO Studies) ja BUFORA:n (British UFO Research Association) ufologinen painotus on ollut maltillinen ja vahvasti tieteellisyyteen pyrkivä, ei esoteerinen tai kristillinen. (Blake 1979, 332–333; Dean 1997, 51, 53–67; Denzler 2001, 18–19; Partridge 2003, 3–4; Westrum et al. 1984, 40–41.)²

Maltillista ufologiaa on kutsuttu myös esimerkiksi tieteelliseksi ufologiaksi ja itse olen toisaalla käyttänyt nimitystä kriittinen ufologia (Ks. Ahonen 2012; Närvä 2008, 55–59, 92–95). Käsite tieteellinen ufologia on sikäli harhaanjohtava, ettei minkään ufologian tieteellisyyden voida sanoa olevan aivan selvää, vaan pikemminkin kyseenalaista. Adjektiivit maltillinen, joka viittaa harkitsemiseen, ja kriittinen sopivat sen sijaan varsin hyvin puheena olevaan ufologian alueeseen.

Maltilliset ufologit haluavat erottaa tieteellisesti kiinnostavan ja haasteellisen ufoaineksen selvästi mielikuvituksellisesta materiaalista (ks. esim. Ahonen 2012; Hendry 1979; Kyröläinen & Teerikorpi 1980). Tällainen erottelupyrkimys tapahtui jo 1950-luvun alkupuolella, kun itseään kunnollisina ufologeina pitäneet tutkijat tekivät eron uskottavina pitamiensä ufohavaintojen ja ufokontaktihenkilöiden ”naiivien” väitteiden välillä (ks. Denzer 2001, 31, 36–48; Peebles 1994, 107–108, 132–134, 140, 145–146). Maltillisessa ufologiassa painotetaan ufoilmiön avointa, mutta kriittistä ja normaalitieteellistä tutkimusta. Sen ilmiasu pyrkii olemaan tiukan tieteellinen eikä siinä hyväksytä esoteerisia ideoita, kuten panteistisen jumaluuden olemassaoloa ja henkistä inspiraatiota, tai kristillisiä lähtökohtia. (Ks. Clark 1998a; 1998b; Hendry 1979; Kyröläinen & Teerikorpi 1980; Närvä 2008, 71–73, 92–95; Rehn 1973.)

¹ Ufokontaktiliike on merkittävä osa vähintäänkin länsimaista uutta uskonnollisuutta. Liike on määriteltävissä länsimaisperäiseksi esoteeriseksi traditioksi, jossa tavalla tai toisella ufoihin liitettävät hyväntahtoiset avaruusolennot ja heidän opettavaiset sanomansa ufokontaktihenkilöille ovat keskeisellä sijalla. (Närvä 2011, 154.)

² CUFOS:in perusti vuonna 1973 Ohion yliopiston tähtitieteen professori J. Allen Hynek, joka toimi ufokysymyksessä Yhdysvaltain ilmavoimien neuvonantajana 1940–1960-luvuilla, noin 20:n vuoden ajan (CUFOS; Hynek 1972, 1; Kuure et al. 1993, 52). Englantilainen BUFORA perustettiin vuonna 1962 (Ks. bufora: British UFO research associaton).

Maltillisen ufologian keskeisin tutkimuskohde ovat ufot eli Maan piirissä väitetysti havaitut ”ihmeellisiksi” tai superteknologisiksi luonnehdittavat, tyypillisesti kiekkomaiset ja soikeahkot lentolaitteet (ks. Kyröläinen & Teerikorpi 1980, 152, 210–217, 251–252; Närvä 2008, 319).³ Tällöin niitä tutkitaan sellaisenaan, ilman niiden liittämistä humanoideihin tai muihin ufoilmiöiksi tulkittuihin kohteisiin. Maltillisessa ufologiassa keskitytään olennaisesti ufojen tutkimukseen, ei esimerkiksi avaruusolentojen viestien esittelyyn. UFO:t eli kirjaimellisesti tunnistamattomat lentävät kohteet (Unidentified Flying Object) eivät ole maltillisen ufologian tyypillisin tutkimuskohde. Puhtaasti erilaiset taivaalla nähdyt tavanomaiset tunnistamattomat ilmiöt eivät vastaa maltillistenkaan ufologien ideaa siitä mitä he haluavat nimenomaisesti tutkia. Tavalliset kohteet ovat tavallisia, riippumatta siitä tunnistetaanko ne sellaisiksi vai ei. Maltilliset ufologit ovat käytännössä kiinnostuneita kohteista, jotka vaikuttavat superteknologisilta lentolaitteilta, vaikka yleensä puhutaankin UFO:ista. Sanan ufo käyttö on harvinainen, vaikkakin suomalainen, tapa. (Ks. esim. Borg 2003; Denzler 2001, 35; Hendry 1979; Hynek 1972; Kuningas 1971; Närvä 2008, 46–50, 56–59, 93–95.)

Maltillisessa ufologiassa tarkastellaan erityisesti mahdollisimman paljon todistusvoimaa sisältäviä, ulkotiloissa tapahtuvia ufohavainto- ja kohtaamistapauksia (ks. Hynek 1972; Närvä 2008, 52–54, 93). Tällöin voidaan puhua populaareista eli sellaisista ufokokemuksista, joita on koettu ja raportoitu suuri määrä ympäri maailmaa. Ne tapahtuvat yllättäen ja ovat kokijalleen tyypillisesti ainutkertaisia. Suurin osa tällaisista on yksinkertaisia ufohavaintoja, mutta on myös lukemattomia dramaattisempia lähituntumia ufoista ja humanoideista. Yksinkertaisuudestaan huolimatta ufohavainnot ovat usein jotakin sellaista, jota emme voisi sanoa loogiseksi. Havait-sijat kuvailevat ufojen lentävän ilman siipiä ja ilman mitään näkyvää voimanlähdettä. Ufojen ilmoitetaan tekevän aerodynaamisesti mahdottomia suorituksia ja vieläkin ihmeellisempiä, surreaaleja temppuja kuten kahtiajakautumisia. Toisinaan populaareihin ufokokemuksiin sisältyy erikoisia ilmiöitä, kuten aavemainen tunne siitä, että jotakin hämmentävää tulee tapahtumaan (ennen kokemuksen alkua), ympäristön totaalinen hiljeneminen tai se, että vain osa havaitsijoista näkee ufon. (Ks. Bowen 1969; Denzler 2001, 19; Hynek 1972, 22–163; Kyröläinen & Teerikorpi 1980, 24, 251–255; Närvä 2008, 18, 96–102, 106, 114, 237–238, 264–265.)

Maltillisessa ufologiassa ei ufojen olemassaoloa välttämättä pidetä todistettuna. Saatetaan ajatella, että on tärkeää tutkia, ovatko ufot ja ehkä jotkut muut ufoilmiöt todellisia vai eivätkö ole. Lisäksi monet maltilliset ufologit kokevat ja usein tunnustavat, ettei ufoille – jos ne ovat todellisia – ole tällä hetkellä esittää mitään ehdotonta selitystä. Maltilliset ufologit ottavat ufot joka tapauksessa vähintäänkin alustavasti vakavasti jonkinlaisina ihmeellisinä lentolaitteina, Maan ulkoisen älyn tuottamina laitteina tai muunlaisina hyvin poikkeuksellisia ilmiöinä. (Ks. Ahonen 2012; Denzler 2001, 34–35, 108–123; Hendry 1979, 141–146; Kyröläinen & Teerikorpi 1980; Närvä 2005, 117; 2008, 56–58.) Täten he saattavat ottaa vakavasti myös paranormaaleja ilmiöitä (ks. Borg 2003, 139–142; Närvä 2008, 93). Paranormaali tarkoittaa nykyiset tieteelliset

³ Olen väitöskirjassani (Närvä 2008, 46–50) pohtinut ufon määritelmää. Edellä esitettyä muotoilua ei sellaisenaan löydy väitöskirjani määrittelystä, mutta tiivistäen siinä perustelemaani määritelmää ja hiukan täsmentäen sitä katson tässä esittämäni määritelmän osuvaksi.

käsitystemme mullistavaa, joka ei kuitenkaan ole jumalallista tai ihmeen kaltaista. Tällöin paranormaalit ilmiöt ovat jotakin, joiden todellisuutta ja luonnetta voidaan tutkia tieteellisesti (Kivinen 1989, 47). Lisäksi, vaikka maltilliset ufologit sivuuttavat kontaktitapaukset, he saattavat tutkia ufohavaintojen lisäksi ainakin vahvoja fysikaalisia piirteitä omaavia ufosieppauksia, karjansilpomisia ja salailuväitteitä (ks. Dean 1997, 56–57; Denzler 2001, 18–19, 27, 32, 48–55, 57–58; Hendry 1979, 166–180; Hynek 1972, 30, 156–161, 183–187; Närvä 2008, 93; Peebles 1994, 187–188; Saunders & Harkins 1968, 155–169).

Maltillisen ufologian ja skeptisen ufotutkimuksen ero voidaan ilmaista siten, että ufoskeptikot katsovat ajatuksen ufoista, ihmeellisistä lentolaitteista, käytännössä kokonaan mahdottomaksi tai erittäin epäuskottavaksi. He pyrkivät esittämään, miten kaikki ufokokemukset voidaan selittää tavanomaisten ilmiöiden avulla. (Ks. Denzler 2001, 77–85; Närvä 2008, 57.) Tosin kokemukseni mukaan ufokontaktiliikkeen edustajat, kuten esoteeriset ufologit, niputtavat skeptikot ja maltilliset ufologit usein yhteen nimittäen heitä toisinaan skeptikoiksi. Kontaktiliikkeen kannattajat tekevät näin, koska he katsovat sekä skeptikoiden että maltillisten ufologioiden olevan liian kriittisiä ja kielteisiä suhteessa tosina pitämiinsä ufoilmiöihin.

Virallisen ufotutkimuksen historiaa

Kuvaan seuraavassa lyhyesti virallisen ufotutkimuksen ja näin ollen myös maltillisen ufologian keskeistä historiaa. Tämä havainnollistaa, kuinka maltillisen ufologian uskonnollinen luonne ei ole mitenkään ilmeistä, ja toimii taustana myöhemmälle analyysille.

Ufot ovat olleet osa yleistä tietoisuuttamme jo 65 vuoden ajan. Niin sanotun modernin ufoajan tulkitaan yleensä alkaneen kokeneen yksityislentäjän, liikemiehen, apulaissheriffin ja Idahon pelastus- ja etsijälentäjän Kenneth Arnoldin kuuluisasta havainnosta, jonka pohjalta syntyi ”lentävän lautasen” käsite. Elokuun 19. 1947 suoritetun kyselyn mukaan ”lentävistä lautasista” oli kuullut yhdeksänkymmentä prosenttia yhdysvaltalaisista. Arnoldin ufohavainnon aiheuttaman kohun saattamana Yhdysvaltain ilmavoimat ryhtyi tutkimaan ufoilmoituksia. Heinäkuun kahdeksantena useat Murocin lentotukikohdan upseerit ja lentosotamiehet havaitsivat taivaalla hopeisia ja keltavalkoisia pallomaisia ja pyöreitä kohteita, joita he eivät pystyneet tunnistamaan. Murocissa tehdyt ja eräät muut havaintotapaukset vakuuttivat ilmavoimat siitä, että lentävät lautaset olivat vakava ongelma. Annettiin salaiset määräykset tutkia kaikki havainnot lentävistä lautasista. Tiedot tuli lähettää Wright-Pattersonin lentotukikohdan lentovälineistön Tekniseen tiedustelukeskukseen (*Technical Intelligence Division TID*) Ohion Daytonaan. Keskuksen henkilökunta ei epäillyt lentävien laustasten todellisuutta, vaan niiden oletettiin olevan joko Neuvostoliiton huipputeknisiä lentoaluksia, Yhdysvaltain laivaston kehrittelemä alus tai Maan ulkopuolista teknologiaa.

Loppukesällä ilmavoimien päällikkö pyysi alustavaa selvitystä lentävistä lautasista. Wright-Pattersonin lentovälineistön päällikkö Nathan F. Twining antoi 23.9.1947 kirjatussa kirjeessään ilmavoimien päällikölle tiedoksi, että ilmoitetut ilmiöt ovat heidän käsityksensä mukaan

todellisia, huipputeknisiä lentäviä laitteita, vaikka osa havainnoista ilmeisesti aiheutuikin tunnetuista kohteista. Kirjeessä todetaan myös, että yhdysvaltalainen teknologia mahdollistaa osin kuvailuntyyppisten laitteiden rakentamisen, joskin tällainen kehittäminen olisi aikaa vievää ja hyvin kallista. Twining arveli, että lentävät lauat saattoivat olla salattua kotimaista tai ydin-käyttöistä ulkomaista teknologiaa. Lopuksi Twining antoi suosituksen, että lentävä lautanen -raporttien tutkimiseksi organisoitaisiin pysyvä projekti.

Joulukuun 30. 1947 tutkimus- ja kehitysosaston johtaja L. C. Craigie antoi päiväkäskyn perustaa, kansallisen turvallisuuden nimissä, vakinaisen ja salaisen lentävien laustasten tutkimusryhmän. Projekti nimettiin *Project Signiksi* ja se aloitti toimintansa 22.1.1948. Oletus neuvostoliittolaisesta teknologiasta oli tässä vaiheessa katsottu epäuskottavaksi, joten ETI-hypoteesin (*Extraterrestrial Intelligence*, Maan ulkoinen äly) suosio alkoi kasvaa tutkijoiden keskuudessa. Kansalaisten annettiin kuitenkin uskoa, että havainnot lentävistä laustasista voitiin selittää luonnonilmiöillä ja huijauksilla. Yhdysvaltojen lehdistössä oli raportoitu vuoden 1947 aikana noin 850 havaintoa. Ilmavoimat oli onnistunut selittämään tavanomaisin ilmiöin 110 ilmoitusta saamastaan 122:sta raportista. (Ks. Denzler 2001, 4, 8, 12; Hynek 1972, 1, 169–170, 174; Kuure et al. 1993, 11–14; Kyröläinen & Teerikorpi 1980, 15; Partridge 2003, 4–5; Peebles 1994, 8–12, 15–17.)

Tammikuun seitsemäs 1948 kapteeni Thomas F. Mantell kuoli harjoituslentonsa aikana. Hän oli Godmanin lentotukikohdan pyynnöstä ryhtynyt jahtaamaan tunnistamatonta kohdetta, jonka seurauksena hänen F-51-koneensa syöksyi maahan Kentuckyssä lähellä Franklina, William J. Phillipsin maatilalle. Heinäkuun 24. Eastern Airlines -lento oli lentokapteeni Clarence S. Chilesin ja hänen lentoperämiehensä, yliperämies John B. Whittedin ohjaamana etenemässä kohti Atlantaa. Tällöin he havaitsivat soikionmuotoisen, punaisena hehkuvan ja ohjatun kohteen, jonka kyljessä näkyi kaksi ikkunarivistöä. Signin tutkijat päättelivät kummassakin näissä sittemmin ufohistorian klassikoiksi muodostuneissa tapauksessa, että havaitut kohteet olivat Maan ulkoisia aluksia. Tutkijat sanoivat kuitenkin julkisesti, että Mantell oli epähuomiossa jähdannut Venusta. Ilmavoimien pitkäaikainen tieteellinen pääneuvonantaja ufokysymyksessä, astrofyysikko J. Allen Hynek oli eri mieltä Signin tutkijoiden kanssa. Hän päätteli Mantellin jähdannut Venusta ja Chilesin ja Whittedin nähneen kirkkaan meteorin.

Ilmavoimien esikuntapäällikölle kenraali Hoyt S. Vandenbergille lähetettiin joka tapauksessa huippusalainen asiakirja (nimeltään Tilannearvio, *Estimate of the Situation*), jossa todettiin lentävien laustasten olevan todellisia ja että ne tulevat Maan ulkopuolelta. Elokuun 1. päivänä tapahtui kolmas klassikko. Rakennuspäällikkö ja Pohjois-Dakotan kansallisen ilmavartioston vänrikki George F. Gorman jahtasi tunnistamatonta kohdetta F-51-koneellaan. Signin henkilökunta tutki koneen muun muassa Geiger-mittarilla, joka osoitti koneen radioaktiivisuuden kohonneen. Tutkijat päättelivät, että jotakin erikoista oli tapahtunut. (Denzler 2001, 12, 20; Clark 1998a, 538; Peebles 1994, 18–26.)

Lokakuun alussa Vandenberg palautti Tilannearvion katsoen, etteivät esitetyt todistusaineistot olleet uskottavia. Syksystä 1948 lähtien Signin henkilökunta alkoi jakaantua ETI-hypoteesin

kannattajiin ja skeptikoihin. Moni ex-uskova oli omaksunut skeptisen kannan, koska kunnollista näyttöä lentävien lautasten olemassaolosta saati niiden Maan ulkoisesta alkuperästä ei ollut saatu. Toisaalta ETI-hypoteesin puoltajiin kuului tieteilijöitä, kenraaleja ja korkea-arvoisia siviilejä. Vuoden lopussa Gormanin F-51-koneen radioaktiivisuus sai selityksensä. Se oli johtunut lentokorkeudesta. Alkuvuodesta 1949 skeptikot saavuttivat enemmistön ja helmikuun 11.1949 annettiin määräys vaihtaa projektin nimi *Project Grudgeksi*. Signin henkilökunnan lopuraportti valmistui helmikuun aikana ja se luokiteltiin salaiseksi. Siinä todettiin lentävien lautasten tai edistynyttä atomiteknologiaa voimanlähteenään hyödyntävien lentoalusten todellisuuden olevan epäuskottavaa ja että ilmoitusten rutiinikäsittely normaalin tiedustelutoiminnan mukaan on tästä lähin suotavaa. (Denzler 2001, 13; Hynek 1972, 173–177; Peebles 1994, 26–33.)

Grudgen toiminta käytännössä lopetettiin, mutta alkoi jälleen lokakuussa 1951, kun Monmouthin tukikohdassa New Jerseyssä tehtiin yhtäaikainen näkö- ja tutkahavainto sotilashävittäjää seuranneesta tunnistamattomasta kohteesta. Kapteeni Edward J. Ruppelt, joka määrättiin projektin johtoon, pyrki perusteelliseen tieteelliseen otteeseen ja metodisiin parannuksiin. Hän myös popularisoi termin *Unidentified Flying Object* (UFO) käytön ilmavoimien tutkimuksissa, koska hän ei pitänyt ”lentävän lautasen” vitsiin viittaavista merkityksistä. Ruppelt huomautti kuitenkin selontekonsa lopussa, ettei ufojen olemassaolosta ollut pitävää näyttöä. Laajennetut tutkimukset tulisivat sen sijaan perustumaan luotettavien havaitsijoiden ilmoituksiin. Maaliskuussa 1952 projektin nimi vaihdettiin *Project Blue Bookiksi*, mikä heijasti sen parantunutta statusta. Huhtikuun kolmantena 1952 ilmavoimat ilmoitti, että sen ufotutkimukset jatkuivat. (Denzler 2001, 13; Peebles 1994, 33–35, 53–58.)

Joulukuun 4. 1952 CIA antoi tiedusteluosaston neuvotteluvaliokunnalle suosituksen, että ufoasia tulisi käsitellä tieteellisessä paneelissa (Peebles 1994, 81).⁴ Kalifornian teknologisen tutkimuslaitoksen fyysikon H. P. Robertsonin johtama arvovaltainen paneeli tarkasteli ilmavoimien valikoimia ufoaineistoja 14.–17. tammikuuta 1953. Johtopäätöksiä esitettiin, että mitä todennäköisimmin ufoilmoitukset eivät sisällä mitään sellaista uutta fysikaalista ilmiötä, joka vaatisi tieteellisten käsitteiden uudistamista. Paneeli katsoi kuitenkin, että ilmoituksiin liittyy epäsuora turvallisuusuhka. Paneelin mukaan sinänsä epäolennainen ufoilmoittelu saattaisi tukkia suojeluelimien informaatiokanavat, havainnot vihollisteknologiasta saatettaisiin vahingossa sivuuttaa jatkuvien väärin hälytysten vuoksi ja lisäksi ilmoitukset antavat mahdollisuuden massahysterian luomiselle ja psykologiselle sodankäynnille. Johtopäätös määräsi ilmavoimien ufo-

⁴ Valiokunta koostui maavoimien, laivaston, ilmavoimien, ulkoministeriön, puolustushaarakomentajien neuvoston ja atomienergiakomission johtajista sekä FBI:n johtajan apulaisesta (Peebles 1994, 81). CIA kiinnostui ufohavainnoista kesän 1952 ufohavainto-aallon myötä. Kesän merkittävimmät havaintoesiintymät tapahtuivat heinäkuuisina öinä 19.–20. ja 26.–27. Valkoisen talon ja kongressitalon ilmatilassa. Ufoiksi väitettyjä kohteita havaittiin sekä visuaalisesti että tutkalla. Havainnot selitettiin myöhemmin lämpötilainversioilla ja virheellisillä tutkakäytännöillä, mutta ne herättivät CIA:n kiinnostuksen ufoasiaan. (Denzler 2001, 11; Peebles 1994, 60–67, 73–80.)

tutkimuksien suunnan niiden loppuun asti, seuraavaksi kuudeksitoista vuodeksi (Blue Book lopetettiin virallisesti vasta niin sanotun Condonin komitean⁵ loppuraportin myötä, maaliskuussa 1969). Aktiivinen kiinnostus ufoilmoitusten tutkimiseen hiipui ilmavoimissa ja tästä eteenpäin ilmoitukset lähinnä otettiin vastaan ja arkistoitii. Myös CIA:n henkilökunnan kirjoittamien muistioiden mukaan CIA tyytyi tästä lähin vain arkistoimaan ja jaksottaisesti tarkastamaan sille lähetetyt ufoilmoitukset. (Denzler 2001, 14–15; Clark 1998b, 802–804; Hynek 1972, 168–169, 190; Peebles 1994, 81–89, 190.)

Viralliset ufologiset päätelmät ovat selitettävissä inhimillisillä virheillä

Maltillisella ufologialla on siis vakavasti otettava virallisesti tieteellinen historia. Virallisen ufotutkimuksen ufologisten elementtien voidaan kuitenkin katsoa selittyvän tietyillä inhimillisillä, historiallis-sosiologisilla ja psykologisilla tekijöillä sekä uforaporttien tutkimuksen metodisilla haasteilla.

Kun ”lentävät lautaset” ilmaantuivat Yhdysvaltain taivaalle kesällä 1947, ilmapiiri oli sekava ja tunteellisesti ladattu. Lentävät lautaset vangitsivat lehdistön myötävaikutuksella kansalaisten huomion (Bartholomew & Howard 1998, 198–192; Kuure et al. 1993, 14; Närvä 2003, 194–195; 2008, 306; Peebles 1994, 6, 8–11). Liioiteltu usko tieteen kehitykseen ja miltei paranoidinen pelko vihollisen hyökkäyksestä mahdollistivat sen vakavasti ottamisen, että Neuvostoliitto olisi valmistanut huipputeknologisen aseensa (Denzler 2001, xv, 10; Kuure et al. 1993, 15; Närvä 2008, 306). Sotilashenkilökunta, poliisit ja muut luotettavat ihmiset tekivät järkevän kuuloisia havaintoja, joilla oli epätavallinen sisältö (ks. Hynek 1972, 169; Peebles 1994, 8–12). Lentävät lautaset eivät olleet vain huhu eivätkä vaikuttaneet fantasiaalta. Yksittäiset merkittävät ja draamaattiset ufotapaukset, kuten Mantellin tapaus, antoivat ufoasialle vakavuuden tuntua ilmavoi-
mien tutkijoiden keskuudessa (ks. Peebles 1994, 18–26).

Luotettavina pidettyjen havaintojen vuoksi havaintoraportit otettiin aluksi sellaisinaan to-
sina, tarkkoina havaintoina, koska ongelma oli uusi. Analyttisempi ote uforaportteihin ei ollut vielä kehkeytynyt. Lisäksi se, miksi ja miten ufoilmoituksia tulisi tarkastella, oli alusta lähtien

⁵ Maaliskuussa vuonna 1966 Michiganin Dexterissä ja Hillsdalessa tehdyt ufohavainnot laukaisivat poliittisen prosessin, jonka seurauksena Yhdysvaltain ilmavoimat alkoi etsiä tieteellistä ryhmää tutkimaan ufohavaintoja. Lokakuussa 1966 ilmavoimat ilmoitti Coloradon yliopiston (Boulder) ottaneen tehtävän vastaan. Epäselvästi jäsennelty, paljon kritisoitu 963 sivuinen loppuraportti julkaistiin 9. tammikuuta 1969 ja tutkimuksen johtaja, kuuluisa fyysikko Edward U. Condon esitti johtopäätöksinä, etteivät ufoilmoitusten sisällöt mitään todennäköisimmin edusta Maan ulkopuolisia aluksia, eivätkä ne ylipäättään ole tieteellisesti erityisen mielenkiintoinen ilmiö. Raportin analyysiosuudessa esitellään kuitenkin useita tapaustutkimuksia, jotka viittaavat tutkijoiden mukaan mahdollisiin, todennäköisiin ja lähes varmasti aidosti tuntemattomiin outoihin kohteisiin. Condonin ryhmä tutki 93 valikoitua ufotapausta, joista 33,3 % eli 31 jäi tunnistamattomiksi. Kun Condonin komitean loppuraportti valmistui syksyllä 1968, Yhdysvaltain kansallista tiedeakatemiaa pyydettiin arvioimaan se. Tiedeakatemia esitti, että komitean tutkimus on tarkoituksenmukaisesti ja tieteellisesti suoritettu ja että arviointipaneeli yhtyy projektin johtajan Edward U. Condonin johtopäätöksiin. (Condon & Gillmor 1969; Dean 1997, 50; Denzler 2001, 11–12, 14–16; Hynek 1972, 192–212; Närvä 2008, 95; Peebles 1994, 169–190.)

epäselvä ilmavoimien tutkimuksissa. Ilmavoimilta vaadittiin tieteellistä selvitystä ufoilmoituksesta, mutta sen ensisijainen tarkoitus oli maanpuolustuksellinen. (Hynek 1972, 172–187; Peebles 1994, 16–17.)

Raporttien ottaminen sellaisinaan tosina johti ETI-hypoteesin suosimiseen, koska määritettiin, ettei mikään tunnettu materiaali ja ihmiskeho voisi kestää G-voimia, jotka aiheutuvat lentävien lautasten kuvailluista liikkeistä. Lisäksi oman salatun teknologian ja venäläiseseen mahdollisuus oli suljettu pois jo aikaisessa vaiheessa. (Peebles 1994, 16–17.) Oletettavasti ilmavoimien tutkijat olivat myös tietoisia siitä, että lentäviä lautasia vastaavista kohteista oli raportoitu 1800-luvun loppupuolelta lähtien. Ainakin CIA:n muistioiden mukaan CIA:ssa oltiin tietoisia ”esiufoista”. (Peebles 1994, 23, 75.) Ilmavoimien tutkijoille ei ehkä tästäkään syystä jäänyt muuta mahdollisuutta kuin pitää lentäviä lautasia Maan ulkoisina. Onhan ilmeisen mahdotonta, että 1800-luvun puolella olisi kehitetty ufoilmoitusten kuvailemaa teknologiaa. Edelleen, monet armeijan korkea-arvoiset upseerit kannattivat 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa vieras äly -hypoteesia ja antoivat asiasta lausuntoja (ks. Denzler 2001, 25; Peebles 1994, 29, 43, 59). Tämä epäilemättä vaikutti muiden mielipiteisiin. Ajan tieteellis-teknologisella ilmapiirillä oli varmasti oma vaikutuksensa. Avaruusaika ja avaruusteknologian huima kehitys oli tuloiltaan (Närvä 2008, 306). Lisäksi, vaikka tuolloin vieraan älyn olemassaoloa pidettiin epätodennäköisempänä kuin nykyään, oletus, että avaruudessa on älyllistä elämää ja että avaruusolennot voisivat vieraillla Maassa, ei sinänsä ole eikä ollut tuolloinkaan mahdoton.

Edellisen perusteella on ymmärrettävää, miten lentäviä lautasia koskevien väitteiden ympärille muodostui aluksi ilmavoimien tutkijoiden keskuudessa ilmapiiri, joka loi niille uskottavuutta. Mainitut seikat selittävät kuitenkin vasta Yhdysvaltain ilmavoimien ufotutkimuksen alun ufologisista ulottuvuuksista. Virallista ufotutkimusta on tehty myös muualla kuin Yhdysvalloissa. Esimerkiksi Ranskan puolustusministeriö perusti virallisen ufotutkimusyksikkönsä *GEPAN*:in⁶ valtiollisen avaruustutkimusjärjestönsä *CNES*:n (*Centre National d'Études Spatiales*) yhteyteen vuonna 1977. Tullessa 1990-luvun loppupuolelle *GEPAN/SEPRA*⁷ oli saanut 3000 uforaporttia, joista osa osoittautui selittämättömiksi. *GEPAN/SEPRA*:n arkistojen avautuminen keväällä 2007 osoittaa, että se on jatkuvasti saanut ilmoituksia, jotka jäävät tutkimusten jälkeen selittämättömiksi. Esimerkiksi jo 1970-luvun loppupuolella *GEPAN* tutki yksitoista seulottua, arvoitukselliselta vaikuttavaa uforaporttia monitieteellisesti: kymmenen katsottiin sellaisiksi, joissa oli kyseessä täysin tuntematonta voimanlähdettä käyttävä outo lentolaite. *CNES* ei julkaissut päätelmän sisältävää raporttia virallisesti. Arvoituksellisten ufoilmoitusten tunnistamattomuus ei *GEPAN*:in mukaan johtunut havaittajien antamien tietojen riittämättömyydestä. (Hood 2007; Kyröläinen & Teerikorpi 1980, 22–25; Louange & Velasco 1999.)

⁶ Groupe d'Études Des Phénomènes Aérospatiaux Non-Identifiés; Tunnistamattomien ilmakehä- ja avaruusilmiöiden tutkimusryhmä (Louange & Velasco 1999, 69).

⁷ *GEPAN* jatkoi toimintaansa vuodesta 1988 nimellä *SEPRA*, Service d'Expertise des Phénomènes de Rentrées Atmosphériques, Ilmakehään palaavien kohteiden aiheuttamien ilmiöiden asiantuntijajasto. Yksikön tutkimusala laajeni tällöin käsittämään kaikenlaiset ilmakehään palaavien kohteiden, kuten rakettkokeiden jäänteet. Santarmeihin, paikallispoliisiin, yhteydessä oleva uforaporttien keruuohjelma säilytettiin, mutta uforaporttien tutkimustoimintaa ei jatkettu yhtä aktiivisesti kuin ennen. (Louange & Velasco 1999, 72.)

Miten sitten voidaan tulkita muut viralliset ufologiset elementit ja päätelmät moderniksi uskonnolliseksi ilmiökentäksi? Ensiksikin kaikki virallinen ufotutkimus on historiallisesti sidoksissa sen yhdysvaltalaiseen historiaan; muut valtiot pitivät 1940–1960-luvulla Yhdysvaltain ilmavoimia enemmän tai vähemmän auktoriteettina ufoasiassa (Hynek 1972, 173). Oletettavasti se, että ufot on otettu jossakin määrin tosissaan Yhdysvaltain virallisissa elimissä, on lisännyt niiden uskottavuutta muualla.

Toiseksi, ufoaaltojen syntyminen, joukkoharhoja luovien sosiaalisten tekijöiden myötä niin Yhdysvalloissa kuin muualla on epäilemättä ruokkinut virallisia ufologisia sävyjä. Modernina ufoaikana enemmän tai vähemmän kansainvälisiä ufoaaltoja on esiintynyt esimerkiksi vuosina 1947, 1952, 1954, 1957 ja 1965–1967 (Närvä 2003, 194–195; Peebles 1994, 286). Kuten Robert E. Bartholomew ja George S. Howard ovat esittäneet, laajoja yhteiskunnallisia ryhmiä tai koko yhteiskuntaa koskeva joukkoharha muodostuu siten, että mahdollisilta vaikuttavat mutta liioitellut ja virheelliset uskomukset leviävät nopeasti tietyllä sosiokulttuurisella alueella. Kun ihmiset yrittävät saada varmuuden uskomusten todenperäisyydestä, he alkavat huomioida asioita, joihin he eivät normaalisti kiinnitä huomiota. Näitä oudon tuntuisia asioista tulkitaan siten usein mainitunlaisten uskomusten mukaan. Harhaisille uskomuksille antavat voimaa mediajulkisuus, sosiaalinen paine, ihmisen havaintokyvyn erehtyvyys, matala koulutustaso, muut virheelliset uskomukset ja uskomuksia motivoivat auktoritatiivisten tahojen toimet. Harhaisen ilmapiirin luomisessa myös sensaationhakuisella lehdistökirjoittelulla ja huhuilla on merkittävä vaikutus. Joukkoharha on itseään ruokkiva järjestelmä, joka hiipuu kun kriittiset äänensävyt alkavat saada enemmän tilaa ja asiaan kyllästyään. (Bartholomew & Howard 1998, 31–32, 214–221.)

Kolmanneksi, uforaporttien tutkimus ei ole metodisesti helppoa ja yksinkertaista, vaan omanlaisensa poikkitieteellinen ja vaativa tehtävä. Tutkijan täytyisi osata soveltaa erilaisia luonnon- ja teknistieteellisiä menetelmiä ja tietoja. Hänen tulisi hallita esimerkiksi havaintopsykologiaa, ilmailuteknologiaa, astronomiaa, meteorologiaa, geologiaa ja biologiaa. Jälkimmäisiä on osattava hyödyntää, kun tutkitaan esimerkiksi väitteitä ufojen jäljistä maassa ja kasvillisuudessa. Samoin tarvitaan erilaisia laboratorioanalyysijä ufotapauksiin liittyvien aineiden, valokuvien ja videoiden tutkimiseksi, kuten myös tietämystä tutkan toiminnasta ja kykyä analysoida tutkakuvia. Lääketieteen tuntemusta voidaan tarvita havaitsijan oireiden ja vammojen tarkastelussa. (Ks. Condon & Gillmor 1969; Dean 1997, 53–55; Hendry 1979; Hynek 1972, 12–163.) Ilmeistä on myös, että ufotutkijalla olisi hyvä olla mahdollisimman laajasti tietoa ihmisen psykologiasta ja sosiologiasta.

Neljänneksi, ufoaihe on, ovatpa syyt mitkä tahansa, jossakin määrin leimaava, naurettavaksi koettu, ja monien mielestä myös pelottava, vaikkakin samaan aikaan oudon vetoava ja vakavasti otettavan tuntuinen. Aiheella on tabun kaltainen luonne ja se herättää voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan. (Ks. Blake 1979, 328–322; Dean 1997, 45–46, 51, 53–67; Lee 1969, 215–216; Närvä 2008, 28–31.) Lisäksi mahdollinen alitajuinen pelko vahvempaa ja älykkäämpää lajia kohtaan voi nähdäkseni vaikuttaa tuntemuksiin ufoaiheesta, kuten myös asenne kat-

soa itseämme luomakunnan kruununa. Mainitut seikat tekevät ufoaiheen käsittelystä ja tutkimuksesta hankalaa. Tutkija voi harhautua, eivätkä virallisissa yhteyksissäkään toimivat tutkijat tietenkään ole immuuneja virheille. Lisäksi myös virallisilla tutkimustahoilla on epäilemättä ufoista erityisen innostuneita tutkijoita, ja persoonalliset tuntemukset voivat aina vaikuttaa tutkimusten lopputuloksiin.

Ufot ja humanoidit vastaavat perinteisiä uskomusolentoja

Kuvaukset ufoista ja humanoideista ovat verrattavissa kertomuksiin erilaisista uskomusolentoista. Populaareilla ufokokemuksilla on seuraavanlaisia silmiinpistäviä yhtäläisyyksiä vanhoihin uskonnollisiin kertomuksiin.

Ufohavainnoissa ufot kuvataan tavallisesti kiekkomaisiksi, pyöreiksi, pallomaisiksi tai soikiomaisiksi ja usein utumaisiksi kohteiksi. Ne esiintyvät usein pilven tai kirkkaan pilven hahmossa, hehkuvina valoilmioinä, tulisina kohteina ja häikäisevinä valokiiloina. Toisinaan ufojen kerrotaan pitäneen jyrisevää ääntä. Joskus ufohavainnot tuottavat silminnäköissä mysteerin, ihmeen, pyhän ja myös rakkauden, liikuttuneisuuden ja suuren ilon tuntemuksia. (Närvä 2008, 280, 319.)

Syvyyspsykologi C. G. Jungin mukaan kehämäiset ufot ovat rinnastettavissa Jumalan silmään ja symboloivat Jumalaa, ilmentäen arkkityypistä eheytyksen tarvetta (Närvä 2008, 318–320; Jung 2002 [1958]; Segal 2003).⁸ Edelleen, ufojen tavoin kristillinen jumala ja Jumalan antamat taivaalliset merkit on assosioitu pilviin, kirkkaisuun ja tulisiin taivaallisiin ilmiöihin ja taivaasta lankeaviin valokiiloihin. Raamatussa Jumala johdattaa juutalaisia autiomaassa yöllä tulipatsaana ja päivällä pilvipatsaana, näyttäytyy kirkkaana pilvenä apostoleille ja Jeesus nousi Raamatun mukaan pilvessä taivaalle. Kohdattuaan Jeesuksen Damaskoksen matkallaan Paavali sokeutui kolmeksi päiväksi eikä pystynyt syömään eikä juomaan tuona aikana. Jeesus ilmestyi Paavalille kirkkaana, Paavalin ylle leimahtaneena valoilmionä, alkaen sitten puhutella häntä. Jumala nosti profeetta Eliaan tulivaunuissa taivaalle, tuulenpyörteen saattelemana, ja otti mukaansa myös Hesekielin, joka kuvailee tulta syöksevää ja mahtavasti jylisevää alusta. Jumalan valtava tuli iskeytyi Eliaan pyynnöstä taivaalta kansan keskuuteen ja Jumala ilmestyi enkeleille Moosekselle palavana pensaana. Tuli on myös liitetty pahalaisen ilmestymisiin; pahalaisen on esimerkiksi kerrottu syöksevän tulta. (Ks. Närvä 2008, 276, 280, 282.)

Populaarien ufokokemusten yhteydet myös esimerkiksi keijutarinoiniin ovat ilmeiset.⁹ Ufokokemus alkaa usein oudon äänen kuulemisella, kummallisilla tuntemuksilla, yhtäkkisellä halvaantumisella tai sumun ilmestymisellä. Kun henkilö sitten havaitsee ufon ja/tai humanoideja, seuraa hämmennys, pelko tai kauhu – tai päinvastoin unenomainen rauhoittunut tila. Kokija

⁸ Ainakin tällainen vertaus voidaan esittää, vaikkakin Jungin sinänsä hyvin kiinnostavaksi ja inspiroivaksi koettua psykologista teoretisointia on pidettävä tieteellisesti kyseenalaisena (Ks. Närvä 2008, 320–321).

⁹ Keijuperinteet ovat Euroopassa esikristillisellä ajalla muodostunutta kansanuskoa, jotka ulottuvat Irlannista Balkanille ja Lähi-itään. Pohjois-Amerikassa keijuperinnettä esiintyy esimerkiksi Kanadan Newfoundlandissa. (Ks. Närvä 2008, 234–235.)

joutuu ikään kuin toiseen todellisuuteen, ainakin osittain ja saattaa havaita esimerkiksi, kuinka ympäristö on muuttunut aavemaisesti täysin hiljaiseksi. Tämän tyyppiset lumotut tilat ovat tyyppillisiä keijukertomuksissa. Keijukokemukset ovat alkaneet usein jonkinlaisesta sekavasta olostä ja keijujen on kerrottu lumoavan ihmisiä ja aiheuttaneen näköharhoja. Aivan kuten ufokokemusten, myös keijukokemusten on kuvattu tapahtuneen yhtäkkiä keskellä kirkasta päivää, vaikkakin molemmat ovat tyyppillisesti yöllisiä. Eläinten stressireaktioita on raportoitu molemmissa.

Keijut ja humanoidit on humanoidikuvauksiin liittyviä teknisiä yksityiskohtia lukuun ottamatta kuvattu ulkomuodoltaan ja kooltaan hyvin samankaltaisiksi. Molemmat ovat tyyppillisesti ihmisen kaltaisia, outoja kasvonpiirteitä omaavia ja lapsen kokoisia olentoja. Tosinaan sekä keijut että humanoidit on kuvattu ihmisiksi, eläimiksi ja hirviömäisiksi, samalla tavalla kuin paholaiskuvauksissa. Keijuperinteissä keijut eivät siis ole populaarien aineistojen mukaisia pikkuruusia ja söpöjä olentoja. Sekä keijuille että humanoideille on toistuvasti kuvattu vihreä väritys, valo hohtava keho ja huomiota herättävät, erikoiset silmät. Molemmat liikkuvat lentäen, hyvin vikkkelästi, tai ilmestyen ja kadoten yhtäkkiä. Humanoidien on lisäksi keijujen tavoin kuvattu joskus kävelleen kömpelösti tai muuten kummallisesti. Molemmilla on raportoitu olevan oma kieli ja molempien kohdalla on kerrottu, etteivät ne ole aina osanneet kohtaamiensa ihmisten kieliä. Lisäksi sekä keijujen että humanoidien puheäänien on todettu olleen omituinen.

Kuten humanoideilla myös keijuilla on lentoaluksia, joita on kuvailtu samoin kuin ufoja eli tulipalloiksi ja läpikuultaviksi aavemaisiksi aluksiksi. Ufojen, humanoidien ja keijujen ilmestymiseen tai läsnäoloon voi liittyä tuuli tai ilmavirta, ne ovat puolimateriaalisia ja muokkautuvia ja niillä on maagisia ominaisuuksia ja kykyä. Ufot, humanoidit ja keijut kykenevät muuttamaan muotoaan ja kiinteyttään sekä olemaan näkymättömiä. Niiden esiintyminen on liitetty samantlaisille alueille ja luonnonmuodostelmille, kuten syrjäisiin seutuihin, soille, vuoriin, maan alle ja puutarhoihin.

Populaareissa aineistoissa keijut kuvataan suloisiksi ja lempeiksi, mutta keijuperinteet antavat keijuista toisenlaisen kuvan. Niissä keijut kuvataan ambivalenteiksi olennoiksi, jotka ovat antaneet halvaannuttavia, välitöntä tajuttomuutta aiheuttavia tai kivuliaita iskuja. Keijujen on tällöin oletettu iskevän tai ampuvan ihmistä esimerkiksi oljilla, neulalla tai jollakin nuolen kaltaisella esineellä. Keijuisjut ovat kohdistuneet usein jalkaan ja niistä on monesti seurannut lopunikäinen rampautuminen. Keijut ovat iskeneet myös silmiin, jolloin ihminen on sokeutunut pysyvästi. Toisinaan keijujen on kerrottu hakanneen ihmisiä brutaalisti. Keijujen kohtaamisista on koitunut vakavia seurauksia, kuten fyysisiä ja henkisiä vammoja, sairastumisia ja kuolemia. Syyksi kaltoin kohteluun on arveltu halu syytä tai toisesta rangaista onnettomuuden kohdantutta.

Keijukokemusten väkivaltaiset elementit ovat olleet rajumpia kuin ufokokemusten, mutta ufot ja humanoidit ovat esimerkiksi valonsäteillä halvaannuttaneet ihmisiä väliaikaisesti. Ufokoke-

musten jälkeen ihmiset ovat keijukokemusten tavoin kärsineet erilaisista fyysisistä ja psyykkisistä oireista kuten kuvotuksesta, päänsärystä sekä pelosta ja ahdistuksesta ja joskus jopa vakavista oireista tai vammoista. Edelleen sekä keijut, ufot että humanoidit ovat jättäneet jälkeensä fyysisiä todisteita, kuten kehämäisiä jälkiä maahan.

Toisaalta keijujen on kerrottu muun muassa tanssineen piirissä, keräilleen marjoja, auttaneen eksyneen kotiin ja tehneen piloja ihmisille. Keijut ovat esimerkiksi seurailleet ihmisiä ja ottaneet yöaikaan hevoset tallista ja ratsastaneet ne näänyksiin. Keijujen tavoin humanoidit ovat epätäydellisiä olentoja, joiden kuvataan touhuilevan alustensa ympärillä (aivan kuin korjailleen niitä), keräilevän näytteitä maastosta, tarkkailevan ihmisiä ja pilailevan ihmisten kustannuksella tai käyttäytyvän muuten kummallisesti. Humanoidit kertovat esimerkiksi ne kohdanneille ihmisille absurdeja, virheellisiä tai epäinformatiivisia asioita. He voivat väittää, että Maa on halkeamassa tai että he tulevat Marsista, jossa he viljelevät maata. He saattavat myös kysellä outoja, kuten mopedin moottorin toimintaperiaatetta. (Ks. Borg 2003, 173–178; Ballard 1997, 53; Bruford 1997, 131–132, 134–135; Gwyndaf 1997, 155, 160–163, 173, 176–180, 184; Hendry 1979, 141–142; Narváez 1997, 343–345, 347–351; Närvä 2008, 234–260, 263–273; Rojcewicz 1997, 481, 484.)

Maltillista ufologiaa ei ole vertailujen perusteella ensisilmäykseltä aivan yhtä helppo tulkita moderniksi uskonnollisuudeksi kuin populaareja ufokokemuksia, koska se ei ole ilmeisellä tavalla minkään vanhan uskonnollisen tradition jatkumoa. Sen sijaan se vaikuttaa päällisin puolin omintakeiselta tieteelliseltä pyrkimykseltä, jossa ei esiinny selkeitä uskonnollisia tai metafysisiä käsitteitä. Maltillinen ufologia rakentuu kuitenkin populaarien ufokokemusten päälle, edustaen niiden systematisaatiota ja vakavasti ottamista todellisina ilmiöinä. Näin ollen sen voidaan argumentoida olevan eräänlainen tieteellis-teknologiseen kaapuun pukeutunut vanhojen kansanuskonnollisten ja kristillisten kertomusten laajentuma, osa modernia uskonnollista perinnettä. Populaarien ufokokemusten ja maltillisen ufologian osalta voidaan puhua laajemmasta ufomyytistä tai populaarista ufoinnostuksesta, verrattuna suppeammaksi katsottuun ufokontaktiliikkeeseen ja kristillisiin ufokäsityksiin (Buckner 1968, 223–224; Denzler 2001, 48, 104; Närvä 2008, 113–115).

Modernisaation myötä perinteisistä uskomusolennoista ufoihin ja humanoideihin

Modernisaatiolla tarkoitetaan tietyn tyyppistä yhteiskunnallista muutosprosessia. Modernisaation rajaaminen länsimaissa tapahtuneeseen valistuksen aikakaudesta tai teollistumisesta alkaneeseen kehitykseen on liian kapea-alaista, vaikkakin modernisaatio on toisinaan melkein rinnastettu teollistumiseen. Länsimaista modernisaatiota voidaan pitää modernisaation eräänlaisena perusmallina ja vertailukohtana, mutta se on hedelmällistä käsittää laajemmin yhteiskunnalliseksi kehityskuluksi, johon liittyy useanlaisia sosiaalisia prosesseja ja jossa tapahtuu vaihtelua historiallisesti ja kulttuurisesti. Esimerkiksi Kiinan osalta on mielekästä puhua historiallisesti hitaasta modernisaatiokehityksestä, johon on sisältynyt esimerkiksi rahatalouden,

pankki- ja kaupallisen toiminnan huomattavaa kehittymistä pitkällä aikavälillä. Ei ole olemassa yksimielisesti hyväksyttyä modernisaation määritelmää ja samasta ilmiökentästä tai sen osaluista puhutaan myös käsitteillä jälkitraditionaalinen ja postmoderni.

On kuitenkin katsottu, että tietyt modernisaatiota olennaisesti määrittävät elementit liittyvät merkittävästi muutoksiin myös ihmisten uskonnollisessa ajattelussa ja käyttäytymisessä. Tällaisia ovat ainakin kulttuuristen vaikutteiden liikkuvuus, järkipärisen ajattelun, tieteen ja tekniikan kehitys ja niiden lisääntyvä arvostaminen (rationalisaatio), teollistuminen, kaupungistuminen, sekularisaatio eli maallistuminen vähintäänkin uskonnollisten instituutioiden vallan (ellei uskonnollisuuden sinänsä) vähenemisen merkityksessä, humanismi, demokratia ja tasa-arvokehitys. Uskonnollista muutosta tuottaviksi modernisaation piirteiksi on edelleen nähty traditioiden annettuna otetun auktoriteetin katoaminen, yhteiskunnan moniarvoistuminen, yksilöiden valinnan vapauden lisääntyminen, ihmisten ajattelutavan yksilöllistyminen sekä informaatioteknologian ja informaation merkityksen nousu. Uskonnolliset ainekset sekoittuvat, uskonnollinen kenttä pirstoutuu ja yksilöllinen, ”henkinen”/”hengellinen” tapa ajatella korostuu. Toisin sanoen sellainen mentaliteetti voimistuu, jonka mukaan tärkein auktoriteetti uskonnollisissa asioissa on jokaisen henkilökohtainen sisäinen kokemus ja valinta, eivät uskonnolliset perinteet, instituutiot ja valmiit, sanellut opit. (Ks. Bauman 1996; Giddens 1988; 56–57; 1997, 14–21; Habermas 1986, 102–104; Hall 1992, 1–16; Hall et al. 1993, 1–11; Heelas et al. 2005; Ketola 2008, 338–353; Kotkavirta & Sironen 1986, 23–24, 28–29; Woodhead 2002, 3–12.)

Kansanperinteelliset ja kristilliset olennot alkoivat osittain ottaa ”esiufojen” hahmon 1800-luvun loppupuolelta lähtien. Tätä voidaan selittää länsimaissa tapahtuneella teollistumisella sekä tieteen ja tekniikan kehityksellä ja niiden merkityksen kasvulla. Tämä puolestaan vahvistaa käsitystä populaarien ufokokemusten ja maltillisen ufologian uskonnollisuudesta.

Arvoitukselliset ilmalaivat (*mystery airship*) näyttäytyivät 1800-luvun loppupuolella esimerkiksi Pohjois-Amerikassa ja Skandinaviassa. Havaituista kohteista käytettiin tuolloin yleensä vain nimitystä ”ilmalaiva”. Tämän jälkeen, 1910-luvulta vuoteen 1945 Pohjois-Amerikan ja Euroopan taivaalla havaittiin ”kummituslentokoneita” (*ghost airplane; ghost flier; foo-fighter*). Vuonna 1946 erityisesti Skandinaviassa puhuttiin aaveraketeista (*ghost rocket*). Laitteiden kuvaukset mukailivat kunkin ajan lentoteknologista kehitystä. Esimerkiksi mysteeriset ilmalaivat kuvattiin soikeahkoiksi tai pitkänomaisiksi, niillä kerrottiin olevan siivet ja voimakas valonheitin, propelli tai tuulettimen kaltainen voimanlähde ja ilmalaivan alapuolelle kuvattiin hytti. Lentolaitteiden suorituskyky kuvailtiin aina kuitenkin supertekniseksi ja nykyisen aerodynamiikkaa koskevan tiedon vastaiseksi. Vasta Arnoldin havainnon myötä ajatus ihmeellisistä lentolaitteista vakiintui valtakulttuuriseksi, populaariksi ideaksi. (Ks. Bartholomew & Howard 1998, 21–192; Denzler 2001, 5–8; Närvä 2008, 116–121; Peebles 1994, 2–3, 6–10.)

Ilmalaivakertomukset olivat toisinaan sadunomaisia, muistuttaen kauniita keijukokemuksia ja joskus niihin liitettiin ilmeisellä tavalla uskonnollisia piirteitä. Esimerkiksi eräs missourilainen

mies kohtasi Springfieldin kukkuloilla kävellessään alastoman marsilaisen miehen ja naisen, jotka olivat hyvin kauniita ja jaloja. Sandiegolainen James Lewis kertoi vierailleensa ilma-aluksella taivaassa ja Samuel Bunnell Mercer Countystä sanoi nähneensä kaukoputkella, että ilma-laivaa ohjasivat upeasti vaateetut siivekkäät enkelit. Ilmalaivasta saatettiin myös kuulla laulua ja/tai musiikkia. Toisaalta ajatus, että ilmalaivat edustivat paholaista, oli suosittu. (Bartholomew & Howard 1998, 54, 61–62; Närvä 2008, 116–118, 122.)

Aika oli otollinen ”teknologis-uskonnollisten” kertomusten muodostumiselle. Merkittäviä keksintöjä, kuten röntgensäteet, hehkulamppu, gramofoni, puhelin, radio, auto, höyrykone ja dieselmotori oli tehty 1800-luvun jälkipuoliskolla. Lisäksi 1880- ja 1890-luvut olivat vahvan tieteen ja tiedekiinnostuksen aikaa. Unelmoitiin erityisesti lentävän aluksen tai koneen rakentamisesta. Tieteelliset ja tekniset lehdet julkaisivat aiheesta innokkaasti ja ruokkivat kansalaisten optimismia mailukoneen rakentamisesta. Maallikkoinen kyhäilivät toiveikkaina ilma-aluksia takapihoillaan. Mailukoneen patentoimisesta kilpailtiin armottomasti lehdistön ja tieteiskirjailijoiden ylistäessä ja mystifioimalla laitteiden rakentajia. Kiinnostus tieteiskirjallisuuteen oli lisääntynyt voimakkaasti 1880-luvulta lähtien ja ajan tieteen usko liittyi unelmaan utopisesta yhteiskunnasta. Se, että ilmalaivakertomukset olivat osa ajan henkeä, näkyy esimerkiksi siinä, että yleisesti oletettiin jonkin erikoisen ja arvoituksellisen, sivistyneen keksijän, professorin ratkaiseen mailun salaisuuden. Erään ilmalaivan kapteeni jopa kertoi hämmästyneelle kuulijalle, että hän oli ratkaissut painovoiman salaisuuden. Hän paljasti myös yrittävänsä vierailla Marsissa ilmalaivallaan. (Bartholomew & Howard 1998, 22–25, 31–32, 61, 63–64, 95.)¹⁰

Modernin ufoajan ja -tradition aloitti vuonna 1947 esiintynyt ufoaalto. Aikaan liittyi jälleen otollisia historiallisia ja sosiologisia tekijöitä. Tieteellinen tutkimus alkoi ammatillistua ja erikoistua entistä voimakkaammin ja teknologian kehitys oli vauhdikasta. Taas elettiin tieteellisten unelmien, tiedeuskon ja tieteisfiktion aikaa. Sodan ja atomipommien aiheuttamista kauheuksista huolimatta ajateltiin, että tiede helpottaisi ihmisten elämää, suojaisi sotilaallisilta hyökkäyksiltä ja auttaisi paremman yhteiskunnan rakentamisessa. Avaruusaika teki tuloaan ja avaruuden valloitusta saatettiin jo uumoilla. Kommunikatiivälineiden (painettu sana, radio, televisio ja elokuvateollisuus) kehitys ja niiden merkityksen kasvu oli tärkeä tekijä lentävän lautasen käsitteen räjähdysmäisessä popularisoitumisessa ja modernin ufoajan synnyssä. Vuonna 1947 elettiin myös toisen maailmansodan päättymisen jälkeistä kylmän sodan aikaa, jolloin ihmiset tähyilivät huolestuneina taivaalle peläten vihollisen hyökkäystä huipputeknologisine aseistuksineen. (Bartholomew & Howard 1998, 191–192; Denzler 2001, 9, 99–101; Kuure et al. 1993, 15; Närvä 2003, 195, 197, 204; 2008, 306–307; Peebles 1994, 6, 283, 286; Virtanen 1997, 30–32, 35, 96–97.)

¹⁰ Oletus avaruusolennoista ei tuolloin saanut erityisesti huomiota osakseen, mutta silloin kun puhuttiin avaruusolennoista, viitattiin lähinnä marsilaisiin. Marsilaisten suosio yli muiden avaruusrotujen pohjautui ajan kiihvaaseen väittelyyn Marsin keinotekoisien kanavien olemassaolosta ja Jules Vernen suosittuihin tieteisfiktioihin (Bartholomew & Howard 1998, 61; Närvä 2008, 117–118).

Tieteellis-teknologisessa kulttuurissa askel vanhojen uskonnollisten kertomusten naamioimiseen teknologiseen asuun on suhteellisen lyhyt. Tieteellä, tieteisfiktiolla ja uskonnollisella ajattelulla on eräänlainen psykologinen sukulaisuussuhde. Toiveikkaat unelmat, fantasia ja ihmeen tunne ovat psykologisesti keskeisiä niissä kaikissa. (Ks. Gordon 1980, 156.) Esimerkiksi intialainen Bhagavad Gita fantasianomaisine kuvauksineen erilaisista jumalista ja Vanhan testamentin kertomukset Jumalasta, joka on kuin jonkinlainen mahtava omapäinen velho, muistuttavat tieteistarinoita.

Maltillisen ufologian vetoavuus ja älyllisen uskottavuuden tuntu

Huolimatta ufoaiheen epäuskottavuuden leimasta, maltillisessa ufologiassa on yllättävää vetoavuutta ja älyllisen uskottavuuden tuntua. Tämä tekee maltillisen ufologian uskonnollisuuden hahmottamisesta vaikeaa pelkästään sen sisältöjen perusteella (ottaen myös huomioon sen virallisen historian ja ufoaiheen tunteita herättävyyden). Maltillisen ufologian vetoavuudelle ja järkevyyden tunnulle voidaan kuitenkin argumentoida seuraavia syitä, jotka edellä esitetyn lisäksi selittävät sitä modernina uskonnollisuutena.

Ensiksi, avaruuden ja Maan ulkoisen älyn ideoita rakennetaan televisio-ohjelmien, elokuvien, fiktiokirjojen, mainonnan, avaruusaiheisten lelujen, tähtitieteellisten dokumenttien, SETI-projektin ja avaruusohjelmien kautta. Avaruuden käsitteellä on toisin sanoen yhteiskunnassamme varsin näkyvä asema ja voimakas merkitys. Lisäksi avaruus on ottanut osittain taivaan paikan uskonnollisten tarpeiden ja unelmien kohteena, mielikuvat avaruudesta ja taivaasta ovat sekoittuneet. Yläpuolellamme [tai ympärillämme] on avaruus, ei kristillinen taivas, ja populaari kuva avaruudesta on, että se on tuntematon ja kauhistuttava, mutta usein myös kiehtova, kaunis, harmoninen ja taivaan kaltainen paikka. Tämä luo tarvetta avaruuden uskonnolliseen tulkintaan, jonka maltillinen ufologia (muun ufouskonnollisuuden ohessa) mahdollistaa. (Ks. Gordon 1980, 156; Saler 1997, 138–142; Westrum et al. 1984, 37, 41–44.) Toisaalta maltillisen ufologian voidaan olettaa herättävän ja ylläpitävän tunteellista kaipuuta avaruutta, taivaan uudistunutta versiota, kohtaan. Näin on ajateltavissa, koska se edustaa kristillisten (ja kansanperinteellisten) kertomusten tieteellis-teknologista versiota populaarien ufokokemusten, jotka synnyttävät kristillisiin toiveisiin verrattavia tunteita, vakavasti ottamisen merkityksessä. Kuten Benson Saler (1997, 135–136) on todennut, ufokertomukset tuottavat toivon, suojeluksen, vapautuksen ja pelastuksen tuntemuksia, jotka ovat rinnastettavissa perinteisessä länsimaisessa kristillisyydessä esiintyviin kaipauksiin.

Toiseksi, rationaalisuutta painottavassa yhteiskunnassamme tiede on se, joka pitkälle pyrkii sanelemaan todellisuuskäsityksemme. On syntynyt tarve perustella uskonnollisia väitteitä tieteelliseen tyyliin, rationaaliselle mielelle uskottavasti. (Närvä 2008, 298–305.) Avaruuden uskonnollisten tulkintojen on melkein pakko etsiä itselleen oikeutusta tieteellisten ja teknologisten käsitteiden mytologisoinnin kautta, koska avaruus itsessään on tieteellinen löytö. Maltillinen ufologia näyttää onnistuvan tässä vakuuttavasti. Maltillinen ufologia voi vaikuttaa hyvin

vetoavalta henkilölle, joka arvostaa rationaalista ajattelua, vaikka laajemmin katsoen ufologiaan sekä ufokultteihin ja -lahkoihin liittyikin mielikuvituksellisia, ilmeisen uskonnollisia ja sensationalistisia ideoita.

Sosiologi Jodi Deania mukaillen, ufologia esiintyy harkituin luonnontieteellisin, teknologisin, juridisin, lääketieteellisin, psykologisin, sosiologisin ja filosofisin argumentein. Sen käytännöt ovat hyvin tieteellisen kaltaisia. Kirjoitetaan esimerkiksi vertaisarvioituihin julkaisuihin ja keskustellaan ottaen huomioon vastaväitteet ja kilpailevat hypoteesit. Tämä luo ufologian ympärille vakavasti otettavuuden ja luotettavuuden auran. (Dean 1997, 51, 53–67.) Ufojen todellisuuden mahdollisuuden tuntua ihmisten mielissä lisää se, että he, kokemukseni mukaan, yhdistävät ufot usein Maan ulkoisen älyn käsitteeseen, joka on sinänsä tieteellisesti hyväksyttävä. Vieraan älyn olemassaolo on kuitenkin eri asia kuin oletus, että se vieraillee täällä tällä hetkellä tiheään tahtiin humanoidien muodossa.

Kolmanneksi, ufot symboloivat jännittävää mysteeriä, joka näyttää kaikista selvittämissyrityksistä huolimatta pakenevan selkeitä ratkaisuja. Maltilliseenkin ufologiaan sisältyvät sekavat ja hajanaiset mutta toisaalta kiinnostavat ja lupaavat yhteydet ja johtolangat pitävät yllä mysteerin tunnetta. Samalla ne haastavat ihmisiä väittelemään ufoista ja ottamaan myös kantaa totuuden kriteereihin ja todellisuuden luonteeseen. (Ks. Dean 1997, 44–46, 65.) Syynä ufomytologian tiedostamattomaan vaikutukseen saattaa lisäksi olla ufoaiheen tunteellista häiritsevyyttä tuottava tabun kaltainen luonne sekä salaliittoteorioiden pelottavat ja mielikuvitusta ruokkivat sisällöt. Syynä voi nähdäkseni toimia niin ikään – edellä mainitun ufokokemusten herättämän syvemmän merkityksen kokemisen rinnalla – toisaalta luontainen pelko mahdollista vahvempaa ja älykkäämpää lajia kohtaan.

Maltillinen ufologia näyttääkin, esoteerisen ja kristillisen ufologian ohella, olevan selkeästi uskonnollinen ilmiökenttä. Tässä on hyvä vielä selkeyden vuoksi tehdä ero uskonnon ja uskonnollisuuden välillä. Maltillinen ufologia ei ole uskonto siinä mielessä, että sen ympärille olisi rakentunut uskonnollinen instituutio, jolla olisi systematisoidut ja ylöskirjatut opit saati pyhä kirja ja jonka yhteydessä toimitettaisiin säännöllisiä rituaaleja. Maltillisen ufologian voidaan määrittää olevan kansanomaista modernia perinnettä, joka on virallisesti usein yhdistysmuotoista.

Kirjallisuus

Ahonen, Lasse

2012 *Tieteellisiä ufotutkimuksia*. Helsinki: UFO-Finland.

Ballard, Linda-May

1997 *Fairies and the Supernatural on Reachrai*. – Peter Narváez (ed.), *The Good People: New Fairylore Essays*, 47–93. Lexington: The University Press of Kentucky.

Bartholomew, Robert E. & Howard, George S.

1998 *UFOs & Alien Contact: Two Centuries of Mystery*. New York: Prometheus Books.

Bauman, Zygmunt

1996 *Postmodernin lumo*. Tampere: Vastapaino.

Blake, Joseph A.

1979 The Intellectual Development and Social Context of the Study of Unidentified Flying Objects. – Roy Wallis (ed.), *On the Margins of Science: The Social Construction of Rejected Knowledge*, 315–337. Staffordshire: University of Keele.

Borg, Björn

2003 *Onko ufoilmiössä logiikkaa?*. Helsinki: UFO-Finland ry.

Bowen, Charles

1969 *The Humanoids: A Survey of World-Wide reports of landings of unconventional aerial objects & their alleged Occupants*. London: Neville Spearman Ltd.

Bruford, Alan

1997 Trolls, Hillfolk, Finns, and Picts: The Identity of the Good Neighbors in Orkney and Shetland. – Peter Narváez (ed.), *The Good People: New Fairylore Essays*, 116–141. Lexington: The University Press of Kentucky.

Buckner, H. Taylor

1968 The Flying Saucerians: An Open Door Cult. – Marcello Truzzi (ed.), *Sociology and Everyday Life*, 223–230. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Bufora: British UFO research associaton. About BUFORA. <http://www.bufora.org.uk/content/>. Katsottu 19.1. 2013.

Clark, Jerome

1998a *The UFO Encyclopedia: The Phenomenon from the Beginning*, 2nd Edition, Volume 1. Penobscot Building, Detroit, MI 48226: Omnigraphics.

Clark, Jerome

1998b *The UFO Encyclopedia: The Phenomenon from the Beginning*, 2nd Edition, Volume 2. Penobscot Building, Detroit, MI 48226: Omnigraphics.

Condon, Edward U. & Gillmor, Daniel S. (ed.)

1969 *Scientific Study of Unidentified Flying Objects*. New York & Toronto & London: Bantam Books.

CUFOS. The CUFOS Organization. <http://www.cufos.org/org.html>. Katsottu 19.1.2013.

Dean, Jodi

1997 The Truth is Out There: Aliens and the Fugitivity of Postmodern Truth. *Camera Obscura May* Vol. 14 Issue 40/41: 43–74.

Denzler, Brenda

2001 *Lure of the Edge: Scientific Passions, Religious Beliefs and the Pursuit of UFOs*. Berkeley & Los Angeles & London: University of California Press, Ltd.

Giddens, Anthony

1988 Living in a Post-Traditional Society. – Ulrich Beck & Anthony Giddens & Scott Lash (authors), *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, 57–109. Cambridge. Polity Press.

Giddens, Anthony

1997 *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Gordon, Andrew

1980 'Close Encounters': The Gospel According to Steven Spielberg. *Literature/Film Quarterly* 8:3: 156–164.

Gwyndaf, Robin

1997 Fairylore: Memorates and Legends from Welsh Oral Tradition. – Peter Narváez (ed.), *The Good People: New Fairylore Essays*, 155–195. Lexington: The University Press of Kentucky.

Habermas, Jürgen

1986 Moderni – keskeneräinen projekti. – Jussi Kotkavirta & Esa Sironen (toim.), *Moderni/postmodern: Lähtökohtia keskusteluun*, 95–113. Helsinki: Tutkijaliitto.

Hall, Stuart

1992 Introduction.– Stuart Hall & Bram Gieben (eds.), *Formations of Modernity*, 1–16. Cambridge: Polity Press.

Hall, Stuart & Held, David & McLennan, Gregor

1993 Introduction. – Stuart Hall & David Held & Tony McGrew (eds.), *Modernity and its Futures*, 1–11. Cambridge: Polity Press.

Heelas, Paul & Woodhead, Linda (eds.)

2005 *The Spiritual Revolution: Why Religion Is Giving Way to Spirituality*. Malden MA: Blackwell.

Hendry, Allan

1979 *The UFO Handbook: A Guide to Investigating, Evaluating and Reporting UFO Sightings*. New York, Garden City: Doubleday & Company, Inc.

Hood, Marlowe

2007 France opens secret UFO files covering 50 years. <http://www.ufoevidence.org/documents/doc2028.htm>. Katsottu 10.1.2008.

Hynek, Allen J.

1972 *The UFO Experience: A Scientific Inquiry*. Chicago: Henry Regnery Company.

Jung, Carl Gustav

2002 (1958) *Flying Saucers: A Modern Myth of Things Seen in the Sky*. London: Routledge.

Ketola, Kimmo

2008 *Uskonnot Suomessa: Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 102. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kivinen, Albert S.

1989 Mitä 'paranormaalilla ilmiöllä' tarkoitetaan? – Heta Häyry & Hannu Karttunen & Matti Virtanen (toim.), *Paholaisen asianajaja: Opaskirja skeptikolle*, 31–58. Helsinki: Ursa & Skepsis.

Kotkavirta, Jussi & Sironen, Esa

1986 Modernin maailman tuleminen. – Jussi Kotkavirta & Esa Sironen (toim.), *Moderni/post-moderni: Lähtökohtia keskusteluun*, 7–29. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kuningas, Tapani

1971 *Ufojen jäljillä: Uusimmat ufohavainnot Suomesta ja muualta*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Kuure, Kari A. & Kyröläinen, Juhani & Nyman, Göte & Piironen, Jukka

1993 *Katoavatko ufot?: Ufoilmiön kriittistä tarkastelua*. Helsinki: Ursa.

Kyröläinen, Juhani & Teerikorpi, Pekka

1980 *Ufojen arvoitus*. Helsinki: Ursa.

Lee, Aldora

1969 Public Attitudes Toward UFO Phenomena. – Edward U. Condon (project director) & Daniel S. Gillmor (eds.), *Scientific Study of Unidentified Flying Objects*, 209–243. New York & Toronto & London: Bantam Books.

Louange, F. & Velasco, J-J.

1999 Virallinen ufotutkimus Ranskassa: GEPAN/SEPRA-projekti. – P. A. Sturrock et al., *Uforaportteihin liittyvä fysikaalinen todistusaineisto: raportti Pocanticon kokouksen tuloksista*, 69–73. Vantaa: UFO-Finland ry.

Narváez, Peter

1997 Newfoundland Berry Pickers 'In the Fairies': Maintaining Spatial, Temporal, and Moral Boundaries Through Legendry. – Peter Narváez (ed.), *The Good People: New Fairylore Essays*, 336–368. Lexington: The University Press of Kentucky.

Närvä, Jaakko

2011 Tarusta totta. Ufoelokuvat ufouskomusten lähteinä. – Heikki Pesonen, Elina Lehtinen, Nelli Myllärniemi & Minja Blom (toim.), *Elokuva uskonnon peilinä: Uskontotieteellisiä tarkennuksia länsimaiseen populaarielokuvaan*, 154–173. Uskontotiede – Religionsvetenskap – Comparative Religion 14. Helsinki: Helsingin yliopisto, uskontotiede.

Närvä, Jaakko

2008 *Ufologia ja ufokokemukset uskonnollisina ilmiöinä: Teoreettinen tutkimus*. Uskontotiede – Religionsvetenskap – Comparative Religion 12. Helsinki: Helsingin yliopisto, uskontotiede.

Närvä, Jaakko

2005 Filosofinen katsaus ufotutkimuksen lähtökohtiin. – Tapani Koivula (toim.), *Uforaportti 12: Ufotutkimuksen vuosikirja 2005*, 101–119. Tampere: Suomen Ufotutkijat ry.

Närvä, Jaakko

2003 The Finnish UFO tradition, 1947–94. – Christopher Partridge (ed.), *UFO Religions*, 194–212. London & New York: Routledge.

Partridge, Christopher

2003 Understanding UFO religions and abduction spiritualities. – Christopher Partridge (ed.), *UFO Religions*, 3–42. London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Peebles, Curtis

1994 *Watch the Skies! A Chronicle of the Flying Saucer Myth*. Washington & London: Smithsonian Institution Press.

Rehn, K. Gösta

1973 *Ufoja näkyvissä*. Helsinki: Tammi.

Rieti, Barbara

1991 *Strange Terrain: The Fairy World in Newfoundland*. Memorial University of Newfoundland: Institute of Social and Economic Research.

Rojcewicz, Peter M.

1997 Between One Eye Blink and the Next: Fairies, UFOs, and Problems of Knowledge. – Peter Narváez (ed.), *The Good People: New Fairylore Essays*, 479–514. Lexington: The University Press of Kentucky.

Saler, Benson

1997 Roswell and Religion. – Benson Saler & Charles A. Ziegler & Charles B. Moore (authors), *UFO Crash at Roswell: The Genesis of a Modern Myth*, 115–149. Washington & London: Smithsonian Institution Press.

Saliba, John

1995a Religious Dimensions of UFO Phenomena. – James R. Lewis (ed.), *The Gods Have Landed: New Religions from Other Worlds*, 15–64. Albany: State University of New York Press.

Saliba, John

1995b UFO Contactee Phenomena from a Sociopsychological Perspective: a Review. – James R. Lewis (ed.), *The Gods Have Landed: New Religions from Other Worlds*, 207–250. Albany: State University of New York Press.

Saunders, David R. & Harkins, Roger R.

1968 *UFOs? YES!: Where the Condon Committee Went Wrong*. New York: Signet Books, The New American Library, Inc.

Segal, Robert A.

2003 Jung on UFOs. – Christopher Partridge (ed.), *UFO Religions*, 314–328. London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Virtanen, Sirpa

1998 *Lentävästä lautasesta outoon valoon: Ufoilmiö sanomalehtien palstoilla 1940-luvulta 1990-luvulle*. Tampere: Pro gradu –tutkielma, Suomen historia.

Westrum, Ron & Swift, David, Stupple, David

1984 Little Green Men and All That’. *Society* Jan/Feb, vol. 21 Issue 2: 37–44.

Woodhead, Linda

2002 Studying religion and modernity. – Linda Woodhead & Paul Fletcher & Hiroko Kawana-mi & David Smith (eds.), *Religions in the Modern World: Traditions and transformations*, 1–12. London & New York: Routledge.